

Дошкільне 4

виховання 2019

ISSN 0321-1401

Щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків

У фокусі:

ОСОБИСТІТЬ ПЕДАГОГА

**ПОРТРЕТ
СУЧАСНОГО
ВИХОВАТЕЛЯ**

**ПЛАН
ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ**

**ВПРОВАДЖУЄМО
ОСВІТНІ
ІННОВАЦІЇ**

**СТІНИ, ЯКІ
ГОВОРЯТЬ
(закінчення)**

**СУПРОВІД
ПЕДАГОГА-
ПОЧАТКІВЦЯ**

● **ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Організація роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти

*Щодня ми віддаємо серце дітям –
І більше доброти стає у світі*

Зміст

Актуальні проблеми

- 3 Ганна БЕЛЕНЬКА
Особистість педагога у вимірі запитів XXI століття

Управління і методична служба

- 6 Ірина РОМАНЮК
↓ **Індивідуальна траєкторія розвитку професійної компетентності педагога**

- 21 Наталія ШАЛДА
Упроваджуємо інновації: як відстежити результативність?

Професія – Вихователь

- 11 Наталя ЧУМАЧЕНКО
Як підтримати педагога-початківця
Психолого-методичний супровід діяльності

Педагогічна лабораторія

- 14 Катерина КРУТІЙ
↓ **Стіни, стеля та підлога, які говорять**
Оформлення освітнього простору коридору, музичної зали, кабінетів практичного психолога та вчителя-логопеда

Розвиток мовлення

- 18 Наталія КАЗАК
↓ **Граємо — слова правильно вживаємо**
Лексико-граматичні ігри з елементами логоритміки для дітей середньої групи

Освітні новини

- 26 Ольга МЕЛЬНИК
Від садочка до садочка прокладаємо місточки

Вкладка

- ↓ **Організація роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти**
Інструктивно-методичні рекомендації (Додаток до листа МОН України від 14.02.2019 № 1/11-1491)

Моральне виховання

- 28 Тетяна ТОЦЬКА
Виховання серця, розуму і рук
Розвиток особистості дитини за літературними творами В. Сухомлинського

- 31 Ірина СМІРНОВА
Коли на душі важко...
Фрагмент заняття для дітей старшої групи за твором В. Сухомлинського "Дівчинка і Ромашка"

Ранній вік

- 32 Вікторія ПУСТОВОЙЧЕНКО,
Ольга ГУЗЕЛЯК
Плащі й чоботята маємо, весняний дощ закликаємо
Заняття для дітей раннього віку

Логопедія

- 34 Оксана НАКОНЕЧНА
↓ **Весняний дивограй**
Комплексне підгрупове заняття для дітей старшої групи із ЗНМ

Музика

- 36 Світлана МИСЬ
↓ **Незабутня Квітка**
Вечір творчості Квітки Цісик для дітей старшої групи

Свята і розваги

- 38 Наталія КАМІНСЬКА
↓ **Кожен з нас природі друг**
Фізкультурно-музична розвага для дітей старшої групи

Конкурс "Нестандартне фізкультурне обладнання"

- 3 обкл. Ірина СТЕПАНОВА
Фантазії для рухів

Образотворчість

- 4 обкл. Галина РУДЬ
Великодні кошики

Фотоконкурс "Наші діти"

На 1-й с. обкладинки: фото надіслала Олександра Либа, ЗДО № 1, м. Новояворівськ, Львівська обл.

↓ — До публікації можна завантажити додаткові матеріали на сайті dv.in.ua

ОСОБИСТІТЬ ПЕДАГОГА у вимірі запитів XXI століття

Ганна БЕЛЕНЬКА,

доктор пед. наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти,
Педагогічний інститут Київського університету
імені Бориса Грінченка

Яким має бути сучасний педагог, аби досягти успіху в обраній справі? Які риси він має в собі плекати? На які вектори саморозвитку варто звернути увагу? Яким хочуть бачити вихователя нинішні дошкільнята і їхні батьки? Поміркуймо над цими запитаннями разом з авторкою статті.

У ЧОМУ УНІКАЛЬНІСТЬ НАШОЇ ПРОФЕСІЇ?

Зі зміною соціуму вимоги до особистості педагога змінюються. Але певні константи залишаються в усі часи. Вони обумовлені унікальністю цієї професії, насамперед її *футуристичною спрямованістю*. Адже педагог *сьогодні* виховує дітей для *майбутнього*, а сам вихований на цінностях *минулого*. Чи знає він, яким буде це майбутнє? Які знання, вміння та цінності сьогодення будуть потрібні його вихованцям завтра? Напрошується відповідь, що *не* знає.

Унікальність справжнього педагога полягає в тому, що він має передбачати майбутнє. Він сам має бути людиною з майбутнього, адже є зразком для наслідування для своїх вихованців.

Унікальність професії педагога полягає і в тому, що до структури його професійної компетентності входять *особистісні якості людини*. Для багатьох професій, що існують у нашому суспільстві, вони не є визначальними за наявності у фахівця відповідних знань та вмінь, відповідальності.

Для педагога особистісні характеристики навіть більш значущі, ніж його знання, вміння та навички.

І в історії, і в сучасній практиці ми бачимо приклади успішного виховання дітей людьми, що не мали/не мають професійної підготовки. Але їхні виховні впливи на дитину базуються на любові

й розумінні маленької особистості, побудові довірчих взаємин та організації взаємодії з нею відповідно до інтересів та потреб самої дитини.

Сьогодні суспільство висуває підвищені вимоги до педагогів освітніх закладів. Кілька десятиліть тому відомий соціолог І. Бестужев-Лада назвав дитячі садки "камерами схову", наголосивши тим самим, що вони призначені лише для догляду за дітьми. Сьогодні функція догляду за дітьми в дитячих садках — одна з важливих, але не єдина, яку має здійснювати вихователь.

У сучасному суспільстві вихователь є своєрідним координатором, антистресором, посередником між дитиною і суспільством, тобто людиною, яка регулює і координує всі соціальні чинники, що впливають на формування особистості в дошкільному дитинстві.

ЯКИМ ХОЧУТЬ БАЧИТИ ВИХОВАТЕЛЯ БАТЬКИ ДОШКІЛЬНЯТ?

Проведене опитування 106 батьків у закладах дошкільної освіти міста Києва дало змогу скласти уявлення про вимоги батьків до особистості вихователя. Батькам було запропоновано дати відповідь на запитання: "Яким ви бажаєте бачити вихователя своєї дитини в умовах дитячого садка?". Просили звернути увагу на такі моменти:

- ♦ вік педагога;
- ♦ його освіта;
- ♦ основні особистісні якості.

Відповіді були дуже різні, але дали можливість виділити деякі загальні тенденції.

Більшість батьків (65% від числа опитаних) вважають, що вихователь має бути досвідченим, але не похилого віку. Ідеальний вік для вихователя дітей дошкільного віку, на їхню думку, — 30–40 років.

Батьки єдині в думці, що вихователь повинен мати вищу спеціальну освіту і досконало знати психологію, проте не лише дитячу.

Серед значущих особистісних якостей виділяють любов до дітей (100%), помірну суворість (86%), терпіння (60%), доброту (56%), почуття гумору (32%), педагогічну тактовність (30%).

Також більшість респондентів (82%) наголосили, що вихователем може бути лише людина, яка має досвід виховання власних дітей. Переважна більшість батьків (86%) наполягають на тому, що сучасний вихователь повинен володіти іноземною мовою (мовами) та методикою (методиками) навчання її дітей. Значна частина батьків (40%) вважають, що вихователь має володіти музичним інструментом, а 32% бажають, щоб він гарно малював і міг навчити цього дитину, пробудити в ній інтерес до мистецтва. При цьому батьки також бажають, щоб у дитячому садку їхніх дітей навчали основ математики, читання, письма, комп'ютерної грамотності, вміння поводитися в товаристві.

ЯКИМ ХОЧУТЬ БАЧИТИ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТИ?

Коли ж аналогічне питання було поставлене вихованцям старшої групи, результати виявилися дещо іншими.

По-перше, всі без винятку діти бажають, щоб вихователь був молодим. Вони пояснюють це тим, що "тоді вихователька може гратися і бігати з нами, молода — гарна, від неї гарно пахне, вона модно вдягається, вміє танцювати".

По-друге, на перше місце серед особистісних якостей вихователя діти ставлять доброту. "Вихователька має бути доброю, — кажуть вони, — лагідною, не сварити нас і не карати".

На запитання, що ж має вміти робити вихователька, відповіді були такі: грати в дитячі ігри (100%), добре бігати і стрибати (84%), розповідати казки і вигадувати цікаві історії (56%), малювати (52%), робити дітям гарні зачіски (30%), вчити дітей читати (22%), вчити правильно битися і захищатися, тобто навчати прийомів боротьби.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ПОРТРЕТ ПЕДАГОГА

Як бачимо, думки дітей і їхніх батьків багато в чому не збігаються. Насамперед це стосується віку педагога (діти прагнуть мати молодого вихователя, батьки — досвідченого). Проте

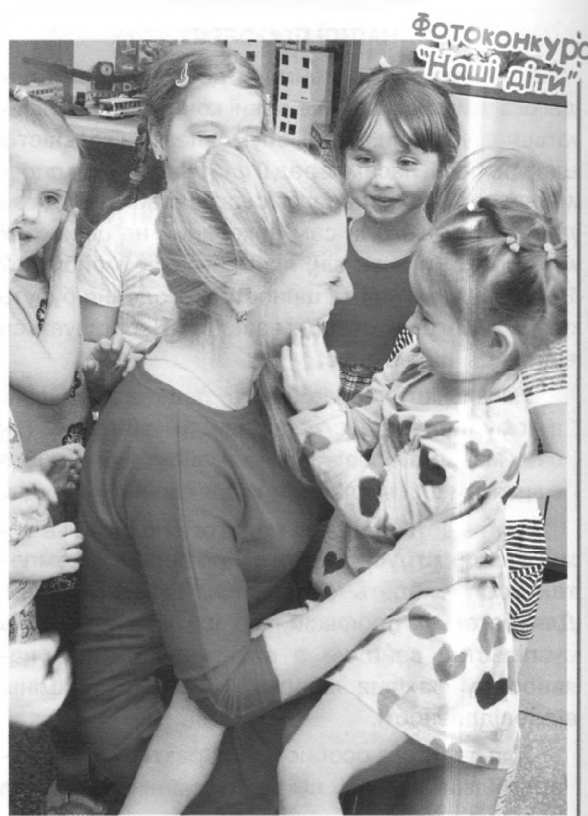
зазирнувши в суть відповідей дітей, ми можемо побачити, що вік вихователя вони пов'язують як з його зовнішністю, так і з активністю. Молодий, отже, гарний (модно вдягається і гарно пахне); молодий, отже, може бігати і стрибати, гратися і навчати того, чого бажає навчитися дитина (наприклад, захищатися).

Таким чином, сучасні вихователі (а також й інші дорослі, що спілкуються з дітьми) можуть зробити певний висновок.

Як тільки дорослі перестають стежити за своїм зовнішнім виглядом і займати активну позицію в іграх та інших видах діяльності дітей, вони автоматично переходять до категорії "старих".

На наш погляд, оцінка вихователя дітьми з точки зору його віку має бути стимулом для безперервного розвитку та самовдосконалення педагога.

Цікавим є підхід до оцінювання дітьми й дорослими такої якості вихователя як доброта. Ми констатували, що для дітей доброта є найважливішою якістю педагога (100%), для батьків важливою, але не головною (56%). Майже половина батьків вважають, що вихователь має бути вимогливим і компетентним у питаннях виховання

**Тепло, щире спілкування —
Це основа виховання.**

(Надіслала Анна Ступак, ЗДО № 1 "Дзвіночок",
м. Шостка, Сумська обл.)

та розвитку дитини. У цьому питанні ми віддаємо перевагу дітям.

“Добрий” у розумінні дитини — такий, який “може послухати, чого хочуть діти, а не тільки говорити, щоб вони робили, як він (вихователь) хоче!”.

Ми бачимо за цим судженням 5-річного хлопчика бажання будувати взаємини з педагогом не за принципом “керівник — підлеглий”, а з позиції взаємоповаги, в якій дитині надається певна самостійність у думках, словах, діях.

Діяльність сучасного педагога відбувається в складних умовах впливу на ефективність його роботи **низки суперечностей**. З одного боку, це пришвидшення темпу інтелектуального розвитку дошкільнят, з іншого — загальне послаблення їхнього імунітету. Ми спостерігаємо чітко стратифіковане (тобто розшароване) суспільство і не бачимо оптимальних умов для соціалізації та реалізації потенційних можливостей великої частки дітей у період дошкільного дитинства. Усвідомлюємо нагальну потребу у формуванні в малят позитивного світосприйняття і, водночас, спостерігаємо вплив соціальних стресових чинників на особистість дитини. Висока відповідальність перед суспільством і значущість роботи вихователя ніяк не корелює з нівелюванням у соціальному та економічному плані “вартості” цієї професії.

Попри всі протиріччя, нині дошкільний педагог — не просто вихователь, а радше координатор і стимулятор внутрішніх сил розвитку дитини. Він здійснює її захист як від внутрішніх (особистісних), так і від зовнішніх (соціальних) негативних впливів.

Дослідження психологів доводять: **сучасні діти потребують самостійності** як умови розвитку і **свободи вибору** як її джерела. Проте парадоксальність ситуації полягає в тому, що прагнення до самостійності яскраво проявляється в ранньому віці. Власне, у той період, коли дитина виховується в сім'ї. І саме в сім'ї дитину досить часто обмежують у прагненні до самостійності: хоче вдягнутися сама — ні, тому що ми поспішаємо; хоче поставити на стіл посуд — ні, “розіб'єш”. Зате привівши дитину до закладу дошкільної освіти, батьки ставлять перед педагогами вимоги: ви повинні... (а далі йде перелік якостей дитини, які, на думку батьків, мають формувати вихователі). Тому однією з пріоритетних фахових компетентностей сучасного дошкільного педагога є комунікативна.

Саме комунікативна компетентність є тим місточком, який здатен об'єднати педагогів і батьків навколо інтересів дитини.

Взаємодія з батьками може будуватися лише на принципах ділового партнерства, взаємної довіри і поваги. А серед методів педагогічного впливу перевагу слід віддавати практичним: гри, спільній діяльності, моделюванню, вправам, експериментуванню тощо.

Зауважимо: серед різних видів діяльності діти насамперед обирають гру. І прагнуть до спільної з вихователем ігрової діяльності. Всупереч поширеній думці дорослих про потяг сучасних малят до комп'ютерних ігор, ми не побачили цього у відповідях дітей. **Комп'ютер стає цікавим тоді, коли зникає інтерес чи можливість спілкування з дорослим.** Завдання сучасного вихователя — створити для дітей простір, у якому чільне місце належить цікавому дозвіллю, іграм та спілкуванню з однолітками й дорослими, які люблять, поважають і розуміють дітей. Не менш важливо навчити цього батьків.

Суспільство висуває високі вимоги до юного покоління і бажає бачити молодь моральною, активною, самостійною, креативною. Пам'ятаймо, що особистість формується у взаємодії з особистістю.

Педагог має бути особистістю, яка відзначається ерудицією, благородством почуттів, естетичним зовнішнім виглядом, активним сприйняттям довкілля, активною життєвою позицією.

ВЕКТОРИ САМОРОЗВИТКУ

Вимоги до сучасного вихователя можна систематизувати за трьома напрямками, які можуть стати провідними векторами саморозвитку.

Перший (світоглядний): педагог має бути людиною, яка мислить категоріями Всесвіту. Тобто його цінності, картина світу і світосприйняття мають бути згармонізовані із загальнолюдськими цінностями і законами розвитку Природи.

Другий (професійний): вихователь має бути професіоналом у своїй справі, тобто фахово компетентним. А саме: володіти ґрунтовними знаннями з фізіології дитини, вікової психології, дошкільної педагогіки, фахових методик. У його інструментарії мають бути сучасні технології розвитку дитини. З ним має бути цікаво кожній дитині. Енциклопедична обізнаність — необхідна риса вихователя.

Третій (особистісний): професійно значущими якостями педагога є доброта, емпатія, оптимізм, емоційність. Він має бути здатним і відчувати потребу вчитися впродовж життя, зокрема й у своїх вихованців. І головне — усвідомлювати свою відповідальність перед дитиною, її батьками, суспільством. ■